

Suvestinė redakcija nuo 2024-03-28

Nutarimas paskelbtas: TAR 2015-06-12, i. k. 2015-09190

Nauja redakcija nuo 2022-02-15:

Nr. [03-24](#), 2022-02-10, paskelbta TAR 2022-02-14, i. k. 2022-02652

LIETUVOS BANKO VALDYBA

NUTARIMAS

DĖL FINANSŲ MAKLERIO ĮMONIŲ VIDAUS KAPITALO IR LIKVIDŽIOJO TURTO POREIKIO NUSTATYMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

2015 m. birželio 11 d. Nr. 03-92

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnio 4 dalies 1 punktu ir Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo 14¹ straipsniu, Lietuvos banko valdyba n u t a r i a:

Patvirtinti Finansų maklerio įmonių vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto poreikio nustatymo tvarkos aprašą (pridedama).

Valdybos pirmininkas

Vitas Vasiliauskas

PATVIRTINTA
Lietuvos banko valdybos
2015 m. birželio 11 d.
nutarimu Nr. 03-92
(Lietuvos banko valdybos
2024 m. kovo 26 d.
nutarimo Nr. 03-46 redakcija)

FINANSŲ MAKLERIO ĮMONIŲ VIDAUS KAPITALO IR LIKVIDŽIOJO TURTO POREIKIO NUSTATYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Finansų maklerio įmonių vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto poreikio nustatymo tvarkos apraše (toliau – Aprašas) reglamentuojamas finansų maklerio įmonės vidaus kapitalo pakankamumo (angl. *Internal Capital Adequacy Assessment Process*, ICAAP) ir likvidžiojo turto (angl. *Internal Liquidity Adequacy Assessment Process*, ILAAP) vertinimo procesas. Apraše išdėstyti reikalavimai taikomi Lietuvoje išduotą finansų maklerio įmonės licenciją turinčioms finansų maklerio įmonėms, kurioms taikomas Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymo 14¹ straipsnio 1 dalyje nurodytas reikalavimas sukurti proporcingą, veiksmingą ir funkcionalią vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto poreikio nustatymo tvarką, strategiją ir procesus (toliau – įmonė).

2. Aprašo tikslas – užtikrinti, kad atsižvelgiant į įmonės veiklos pobūdį, mastą ir sudėtingumą būtų sukurta patikima, proporcinga, veiksminga ir funkcionali ICAAP ir ILAAP poreikio nustatymo tvarka, strategija ir procesai. ICAAP ir ILAAP turi būti proporcingi įmonės veiklos pobūdžiui, mastui ir sudėtingumui.

3. Lietuvos bankas gali reikalauti, kad mažos ir tarpusavio sąsajų neturinčios finansų maklerio įmonės, kaip jos apibrėžtos Finansinių priemonių rinkų įstatymo 2 straipsnio 38² dalyje, rengtų ir įgyvendintų ICAAP ir ILAAP. Šios įmonės turi rengti ir įgyvendinti ICAAP ir ILAAP taikydamos Aprašo reikalavimus.

II SKYRIUS PAGRINDINIAI ICAAP IR ILAAP PRINCIPAI

4. Pagrindiniai principai, kuriais įmonė turi vadovautis rengdama ir įgyvendindama ICAAP ir ILAAP:

4.1. tinkamo įmonės kapitalo ir likvidžiojo turto poreikio savo veiklos rizikai padengti nustatymas, pagrindimas ir įtraukimas į įmonės veiklos rizikos valdymo strategiją;

4.2. ICAAP ir ILAAP yra įmonės valdymo ir sprendimų priėmimo proceso sudedamoji dalis;

4.3. ICAAP ir ILAAP yra įmonės veiklos tęstinumo užtikrinimo proceso sudedamoji dalis, siekiant užtikrinti, kad kapitalo ir likvidžiojo turto pakanka tiek įprastomis, tiek nepalankiomis rinkos sąlygomis;

4.4. nustatyta įmonės valdymo organų atsakomybė, t. y. aiškiai, nuosekliai paskirstyta ir tinkamai įforminta dokumentais, taip pat įmonės valdymo organų atsakomybė už ICAAP ir ILAAP rengimą ir įgyvendinimą, nuolatinį taikymą ir tolesnį šio proceso tobulinimą;

4.5. ICAAP ir ILAAP turi būti patvirtinti įmonės valdybos;

4.6. ICAAP apima visą įmonės patiriamą ar galimą patirti riziką, ypač daug dėmesio kreipiant į tą riziką, kuri, įmonės nuomone, jos veiklai yra reikšminga;

4.7. ILAAP apima įmonės likvidumo riziką, kuri kyla arba gali kilti įmonei ir kuri, įmonės nuomone, jos veiklai yra reikšminga;

4.8. nustatytos tinkamos ICAAP ir ILAAP bei nuolatinio veiklos vykdymo įgyvendinimo procedūros, numatyta nuolatinė jų peržiūra, atnaujinimas, nustatyti visi šiame procese dalyvausiantys įmonės darbuotojai, kuriuos įmonės valdymo organai pasitelks;

4.9. ICAAP ir ILAAP turi būti pagrįsti tinkamu rizikos vertinimu, išsamūs ir orientuoti į ateitį;

4.10. kiekviena rizika turi būti paaiškinta, nurodant jos apskaičiuotą dydį ir papildomas nuosavas lėšas ar likvidųjį turtą, reikalingą jai padengti;

4.11. įmonė, priklausanti įmonių grupei, savo ICAAP ir ILAAP turėtų vertinti atsižvelgdama į konsoliduotą grupės padėtį;

4.12. vertindama ICAAP ir ILAAP, įmonė pagal istorinius duomenis, jei jie prieinami, turi numatyti galimus nuostolius, jų pasiskirstymą ir apimtį pagal kiekvieną įmonei reikšmingą riziką.

III SKYRIUS ICAAP IR ILAAP PROCESO REIKALAVIMAI

5. Įmonė, siekdama nuolat vertinti ir palaikyti vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto poreikį, kurio, jos nuomone, pakanka kylančiai arba galinčiai kilti rizikai padengti, turi įvertinti savo veiklą: nustatyti veiklai būdingas rizikos rūšis, pasirinkusi vertinimo metodus jas įvertinti ir nurodyti, kokios priemonės bus taikomos jas valdant. Nustačiusi kiekvienos rizikos rūšis, įmonė turi apibrėžti, kaip kiekviena rizika bus įtraukiama į įmonės ICAAP ir ILAAP. Tuo tikslu įmonė turi nustatyti ir aiškiai atskleisti, kurias rizikos rūšis laiko reikšmingomis, todėl jas įtrauks į ICAAP ir ILAAP, ir kurias laiko nereikšmingomis, todėl jų neįtrauks į šiuos procesus. Taip pat įmonė turi aiškiai atskleisti pasirinktus į ICAAP ir ILAAP įtraukiamų reikšmingos rizikos rūšių valdymo metodus.

6. Pasirinktas ICAAP ir ILAAP metodas turi tiksliai nustatyti įmonės riziką, užtikrinti visapusį įmonės veiklos rizikos įvertinimą ir jis turi būti nuolat peržiūrimas.

7. Nustatydamas kylančias ar galinčias kilti rizikas, įmonė įvertina riziką klientams, rinkai, pačiai įmonei ir kitas tiek finansines (tokias kaip kredito ir sandorio šalies, likvidumo, rinkos, koncentracijos rizikos), tiek ir nefinansines rizikas (tokias kaip operacinė rizika).

8. Įmonė Lietuvos banko prašymu turi pateikti ICAAP ir ILAAP bei įrodymus, kad jos pasirinkto rizikos vertinimo metodo, nustatyto vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto poreikio pakanka saugiai įmonės veiklai užtikrinti. Įrodymai apima informaciją ir dokumentus, tokius kaip įmonės politikos, rizikos valdymo sistema ir procesai.

9. Lietuvos bankas gali reikalauti, kad įmonė pateiktų papildomą informaciją ir dokumentus. Reikalaudamas informacijos ir dokumentų, Lietuvos bankas gali *mutatis mutandis* vadovautis Europos bankininkystės institucijos 2017 m. vasario 10 d. priimtomis Gairėmis dėl SREP tikslais renkamos informacijos apie ICAAP ir ILAAP (EBA/GL/2016/10).

10. Rengdama ICAAP ir ILAAP, įmonė gali naudotis struktūra, kuri pateikta Aprašo IV skyriuje. Naudodama tokią struktūrą, įmonė gali įtraukti kitas rizikas arba pridėti papildomą informaciją.

IV SKYRIUS ICAAP IR ILAAP SUDEDAMOSIOS DALYS

11. Finansų maklerio įmonė, atlikusi savo vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto vertinimą, turi parengti savo veiklai būdingą individualų ICAAP ir ILAAP vertinimą. ICAAP ir ILAAP vertinime pateikiamas rizikų, su kuriomis įmonė tikisi susidurti, aprašymas, kontrolės priemonės, kurių įmonė ėmėsi, ir nuosavų lėšų, kurių, įmonės manymu, jai reikės, pagrindimas bei kiekybinis įvertinimas, taip pat kita informacija, aktuali atliekant vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto vertinimą.

12. Rengiant ir vertinant ICAAP ir ILAAP, gali būti įtraukti šie elementai:

12.1. **santrauka ir bendra informacija.** Šioje ICAAP ir ILAAP dalyje gali būti pateikiama bendra įmonės ICAAP ir ILAAP apžvalga, apimanti rizikos valdymo sistemą, verslo planavimą,

kapitalo valdymą ir kitus veiksmus, darančius reikšmingą įtaką įmonės ICAAP ir ILAAP, taip pat pateikiamas įmonės verslo modelio ir strategijos apibūdinimas, nurodoma, kaip jie suderinti su įmonės rizikos apetitu;

12.2. rizikos valdymo strategija. Pagrindinė ICAAP ir ILAAP dalis yra įmonės veiklos rizikos valdymo strategija. Strategija turi būti įforminta dokumentais ir patvirtinta valdymo organų, o jos apimtis ir išsamumas turi priklausyti nuo įmonės veiklos pobūdžio, masto, sudėtingumo bei organizacinės struktūros ir priimto rizikos lygio;

12.3. rizikos valdymo politika. Valdymo organai nustato pagrindinius rizikos valdymo politikos principus, reguliariai juos peržiūri ir tikslina. Rizikos valdymo politikos principuose turi būti šie aspektai:

12.3.1. jei situacija yra neaiški arba kyla abejonių dėl rizikos valdymo tinkamumo, įmonė, vertindama riziką, turi vadovautis atsargumo, konservatyvumo ir apdairumo principais;

12.3.2. įmonės rizikos valdymas organizuojamas taip, kad būtų išvengta darbuotojų arba struktūrinių padalinių interesų konfliktų;

12.3.3. naujos veiklos rūšys į įmonės veiklą gali būti įtraukiamos tik gerai įvertinus jų riziką;

12.4. rizikos lygis. Įmonė privalo tiksliai apibrėžti rizikos lygį. Rizikos lygis suprantamas kaip įmonės ketinimai priimti galimą riziką tam tikrose veiklos srityse arba riziką, susijusią su tam tikrais produktais ar teikiamomis paslaugomis arba vykdoma veikla. Rizikos lygio apibrėžimas turi būti pagrindas nustatant nuoseklius rizikos ribojimo limitus. Apibrėžiant rizikos lygį, turi būti įvertinta:

12.4.1. kiek rizikos įmonė gali priimti;

12.4.2. koks kapitalo ir likvidžiojo turto poreikis, t. y. kiek kapitalo ir likvidžiojo turto reikės rizikai padengti (įvertinant atskiras rizikos rūšis);

12.5. rizikos struktūra. Įmonė turi aiškiai atskleisti dabartinę priimtos rizikos struktūrą ir planuojamus jos pokyčius, kurie būtų aiškiai susieti su strateginiu įmonės veiklos planavimu;

12.6. rizikos valdymas. Pagrindiniai rizikos valdymo reikalavimai turi būti apibrėžti įmonės veiklos rizikos valdymo strategijoje ir turi apimti šiuos aspektus:

12.6.1. rizikos valdymo organizacinę struktūrą, rizikos valdymo ir kontrolės procesus;

12.6.2. atsakomybės pasiskirstymą ir organizavimą;

12.6.3. vidaus kontrolės procedūras;

12.6.4. teisės aktų reikalavimų atitiktį;

12.6.5. reikalavimus su rizikos valdymu susijusiems įmonės darbuotojams;

12.7. įmonės savo rizikos valdymo proceso vertinimas;

12.8. nustatyto ir reikalingo kapitalo aprašymas.

13. Įmonės ICAAP ir ILAAP turi būti aiškiai atskleista įmonės patiriamos rizikos klasifikacija ir kiekvienos rizikos rūšies vertinimo procesas, taip pat parodytas įmonės gebėjimas vertinti ne tik atskiras rizikos rūšis, bet ir visą riziką. Klasifikuodama riziką, įmonė pirmiausia turi įvertinti reikšmingas rizikos rūšis, vėliau rizikos, kurią potencialiai gali patirti, rūšis:

13.1. bendra informacija apie reikšmingas rizikas. Šioje dalyje gali būti pateikiama bendra atitinkamų politikų ir sistemų, kurias įmonė naudoja siekdama identifikuoti, valdyti ir stebėti rizikas pagal nusistatytą rizikos apetitą, apžvalga;

13.2. rizikos nustatymo priemonės. Šioje dalyje gali būti pateikiamas apibūdinimas, kaip įmonė identifiko jai reikšmingas rizikas;

13.3. reikšmingos rizikos. Šioje dalyje gali būti pateikiama bendra informacija apie rizikas, kurios kyla ar gali kilti įmonei, įskaitant ir kontrolės priemones bei nuosavas lėšas, reikalingas rizikoms padengti. Ši dalis gali būti detalizuota išskiriant šias rizikas:

13.3.1. rizika klientams, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2019/2033 15 straipsnio a dalies 1 punkte;

13.3.2. rizika rinkai, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2019/2033 15 straipsnio 1 dalies b punkte;

13.3.3. rizika įmonei, kaip nurodyta Reglamento (ES) 2019/2033 15 straipsnio 1 dalies c punkte;

13.3.4. kitos finansinės rizikos (kredito, rinkos, likvidumo, koncentracijos, kitos);

13.3.5. ne finansinės rizikos (tokios kaip operacinė, rizikos dėl aplinkos, socialinių ir valdymo veiksmų (ESG rizikos), kitos);

13.3.6. verslo rizikos (vidaus modelių, kitos).

14. Įmonės ICAAP ir ILAAP turi apimti įmonės vykdomą veiklą įprastomis ir nepalankiomis sąlygomis. Įmonė, siekdama nustatyti tiek atskiroms rizikos rūšims, tiek visos įmonės patiriamai rizikai valdyti būtiną kapitalo ir likvidžiojo turto poreikį, turi taikyti įvairius nepalankių sąlygų scenarijus.

15. Identifikavusi patiriamos rizikos rūšis, įmonė turi pasirinkti, kaip kiekviena rizika bus įtraukiama į jos ICAAP, tai apibrėžti ir atskleisti, kuri rizika įmonei yra reikšminga, o kuri nereikšminga, nurodyti rizikos valdymo metodus.

16. Identifikavusi patiriamą likvidumo riziką, įmonė turi pasirinkti, kaip kiekvienas likvidumo rizikos elementas bus įtraukiamas į jos ILAAP, tai apibrėžti ir atskleisti, kurie rizikos elementai įmonei yra reikšmingi, o kurie nereikšmingi.

17. Įvertinusi individualios rizikos rūšis, įmonė turi jas sujungti, kad galėtų įvertinti bendrą įmonės patiriamos rizikos mastą ir nustatyti kapitalo (ICAAP rezultata) ir likvidžiojo turto (ILAAP) poreikį rizikai padengti. Sujungdama rizikos rūšis, įmonė turi aiškiai nurodyti jų tarpusavio priklausomybę, o vertindama riziką privalo laikytis konservatyvumo principo.

18. Nustatydamą nuosavų lėšų poreikį, įmonė turi nustatyti jų poreikį kiekvienai rizikos rūšiai padengti ir tuos poreikius susumuoti.

19. Likvidžiojo turto poreikis apskaičiuojamas nustatant likvidžiojo turto poreikį kiekvienam likvidumo rizikos elementui ir juos susumuojant.

20. Vertindama savo rizikas, įmonė turi nustatyti, kurios kontrolės priemonės yra būtinos nustatytoms rizikoms padengti. Apibrėždama priemones, įmonė turi nurodyti, kiek, jos manymu, jai reikia nuosavų lėšų ir (arba) likvidžiojo turto rizikoms padengti.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

21. Įmonė ICAAP ir ILAAP rezultatus vertina reguliariai. ICAAP ir ILAAP turi būti peržiūrėti bent kartą per metus.

22. Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į finansų maklerio įmonėms nustatytus priežiūrinio tikrinimo ir vertinimo proceso terminus, praneša finansų maklerio įmonei ICAAP ir ILAAP ataskaitos sudarymo datą, apimtį ir pateikimo terminą ne vėliau kaip per vieną mėnesį finansiniams metams pasibaigus. Finansų maklerio įmonė turi užtikrinti, kad informacija apie jos atliktą ICAAP ir ILAAP Lietuvos bankui būtų laiku pateikiama.

23. Apie reikšmingus įvykius, kurie gali turėti ar turėjo poveikį ICAAP ir ILAAP rezultatams, įmonė turi raštu informuoti Lietuvos banką per 10 darbo dienų nuo įvykio datos.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos bankas, Nutarimas

Nr. [03-116](#), 2018-06-20, paskelbta TAR 2018-06-21, i. k. 2018-10223

Dėl Lietuvos banko valdybos 2015 m. birželio 11 d. nutarimo Nr. 03-92 „Dėl Finansų maklerio įmonių valdymo ir vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo proceso taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos bankas, Nutarimas

Nr. [03-24](#), 2022-02-10, paskelbta TAR 2022-02-14, i. k. 2022-02652

Dėl Lietuvos banko valdybos 2015 m. birželio 11 d. nutarimo Nr. 03-92 „Dėl Finansų maklerio įmonių valdymo ir vidaus kapitalo pakankamumo vertinimo proceso taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo

3.

Lietuvos bankas, Nutarimas

Nr. [03-46](#), 2024-03-26, paskelbta TAR 2024-03-27, i. k. 2024-05471

Dėl Lietuvos banko valdybos 2015 m. birželio 11 d. nutarimo Nr. 03-92 „Dėl Finansų maklerio įmonių vidaus kapitalo ir likvidžiojo turto poreikio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo